

Експертні і формалізовані методи прогнозування на практиці застосовуються одночасно, при цьому використовуються як оцінки експертів, так і результати розрахунків. Після отримання результатів прогнозування необхідно здійснювати порівняльний аналіз динаміки податкових надходжень, цін, динаміки курсу національної грошової одиниці, кредитної сфери та їхнього впливу на економічний і соціальний розвиток. Це уможливило виявлення помилок, неточностей та відхилень прогнозу від реального стану речей, а також здійснення відповідних коригувань.

Податкові надходження до Зведеного та Державного бюджету України їх рівень і динаміка визначають спроможність забезпечувати фінансування бюджетних видатків. Коректне прогнозування обсягів податкових надходжень до бюджету у майбутньому дає змогу підвищити рівень керованості податкової системи, ефективність і прозорість поточної податкової політики, а також розробляти виважені заходи щодо розвитку податкової політики на середньострокову перспективу, формувати та реалізовувати податкову політику, спрямовану на ефективний перерозподіл національного доходу та оптимізацію податкового навантаження на платників податків, встановлювати ставки податків, зборів та інших обов'язкових платежів, які б забезпечували стійкість фінансового становища держави, повноту, стабільність і своєчасність формування доходів бюджету.

Для прогнозування податкових надходжень доцільно використовувати такі методи: детерміністичний метод, метод економетричного, або математичного, моделювання, метод часового тренда, метод експертних оцінок і метод багатофакторного прогнозування.

2.4. Обґрунтування складу макроекономічних показників для аналізу, моделювання та прогнозування наслідків упровадження положень Податкового кодексу України

Для аналізу, моделювання та прогнозування наслідків упровадження положень Податкового кодексу України необхідною є система надійних, взаємопов'язаних первинних і вторинних макроекономічних показників. Серед них можна виокремити прямі та опосередковані.

Під прямими розуміють показники, які дають змогу методом прямого підрахунку обчислити податкові надходження від окремого виду податку. До них належать, наприклад, база оподаткування та ставки податку.

Розрахунок податкового надходження від певного виду податку здійснюється за формулою:

$$ПН = \sum_{i=1}^n СП_i \cdot БО_i,$$

де $i = 1, \dots, n$ — індекси, що відповідають різним ставкам оподаткування залежно від бази оподаткування в межах одного виду податку; $СП_i$ — розмір i -ї ставки податку; $БО_i$ — розмір бази оподаткування, що відповідає i -й ставці податку.

До опосередкованих показників, які уможливорюють оцінку впливу впроваджуваних положень Податкового кодексу України, відносять ті показники, що опосередковано і з певною точністю дають змогу оцінити розмір податкових надходжень як за окремими видами податків, так і загалом. Для аналізу, моделювання та прогнозування на основі цих показників необхідно використовувати більш складні методи економіко-математичного аналізу та моделювання.

Методика прогнозування надходжень податку на прибуток підприємств, що розроблена і використовується Міністерством фінансів України, дає можливість спрогнозувати надходження податку, враховуючи інформацію за звітними даними Держкомстату та Державної податкової адміністрації України. Зокрема використовуються динаміка фактичних даних декларацій платників податку, заборгованість та переплати з податку, списані суми податку, результати контрольно-перевірочної роботи; прогноз макроекономічних показників, розроблений Міністерством економіки України.

Процедура розрахунку прогнозної суми надходжень податку на прибуток підприємств така. Спочатку розраховується прогнозний обсяг скоригованих валових доходів за формулою:

$$СВД_t = СВД_{t-1} \frac{I_{цв}}{100} \cdot \frac{Onn}{100}, \quad (2.6)$$

де t — індекс часового періоду; $СВД$ — скориговані валові доходи; $I_{цв}$ — індекс цін виробників; Onn — обсяг продукції промисловості.

Далі визначається прогнозний обсяг скоригованих валових витрат:

$$СВВ_t = СВВ_{t-1} \frac{I_{цв}}{100} \cdot \frac{Onn}{100}, \quad (2.7)$$

де $СВВ_t$ — скориговані валові витрати.

Прогнозний обсяг амортизаційних відрахувань розраховується так:

$$AM_t = \frac{\sum_{i=1}^n \frac{AM_{1-i}}{CBД_{t-i}}}{n}, \quad (2.8)$$

де AM_t — амортизаційні відрахування.

Нарешті визначається об'єкт оподаткування податком на прибуток підприємств за формулою:

$$ОБ = СВД - СВВ - АМ, \quad (2.9)$$

де $ОБ$ — об'єкт оподаткування податком.

Розраховується сума прибутку підприємств, що підлягає оподаткуванню:

$$По = ОБ - БЗ - Пзв, \quad (2.10)$$

де $По$ — прибуток, що підлягає оподаткуванню; $БЗ$ — балансові збитки, не компенсовані прибутками до 01.01.2003 р.; $Пзв$ — прибуток, звільнений від оподаткування.

Визначається сума умовно нарахованого податку на прибуток підприємств за формулою:

$$НП = \frac{По}{100} \cdot Ст, \quad (2.11)$$

де $НП$ — умовно нарахований податок; $Ст$ — законодавчо встановлена ставка податку.

Визначається загальна сума нарахувань податку на прибуток підприємств:

$$ВН = НП - Пзм, \quad (2.12)$$

де $ВН$ — всього нарахувань податку підприємств; $Пзм$ — сума зменшення умовно нарахованої суми податку.

Загальна сума податку від підприємств усіх видів діяльності визначається формулою:

$$ВП = ВН + Пб + Пс, \quad (2.13)$$

де $ВП$ — загальна сума податку від підприємств усіх видів діяльності; $ВН$ — всього нарахувань податку підприємств; $Пб$ — податок на прибуток банківських організацій; $Пс$ — податок на прибуток страхових організацій.

Визначається додатковий ресурс надходжень податку, який враховує стан справляння, адміністрування податку, контрольно-перевірочну роботу тощо:

$$ДР = РС + АКП + Пборг + ШС + Ппеня, \quad (2.14)$$

де $ДР$ — додатковий ресурс надходжень податку; $РС$ — реструктуризовані суми податку; $АКП$ — донараховані суми податку за актами контрольно-перевірочної роботи; $Пборг$ — погашення податкового боргу з податку без урахування сум боргу платників, щодо яких порушено провадження у справі про банкрутство або прийнято рішення суду про призупинення стягнення; $ШС$ — нарахування штрафних санкцій за несвоєчасну сплату податку; $Ппеня$ — суми пені за несвоєчасну сплату податку.

Зазначені показники визначаються на підставі звітних даних Державної податкової адміністрації України за попередні роки.

Остаточна сума податку на прибуток до загального фонду зведеного бюджету визначається за формулою:

$$ПП = ВП + ЗУ + ДР + ПР + ВГ, \quad (2.15)$$

де $ВП$ — загальна сума податку по підприємствах всіх видів діяльності; $ЗУ$ — вплив законодавчих змін у разі їх прийняття; $ПР$ — переплати (суми надміру сплаченого податку); $ВГ$ — втрати від ймовірного збільшення ціни на газ.

Визначена сума податку на прибуток до загального фонду зведеного бюджету розподіляється на надходження податку до державного бюджету ($ППД$) та до місцевих бюджетів ($ППМ$).

Методика прогнозування надходжень податку на прибуток підприємств також ураховує стан надходження податку по окремих галузях економіки: сільське господарство, мисливство, лісове господарство, рибальство; добувна промисловість; переробна промисловість; виробництво та розподіл електроенергії, газу та води; будівництво; торгівля; ремонт автомобілів, побутових виробів і предметів особистого вжитку; транспорт; інші.

Методика прогнозування надходжень з податку на додану вартість, що розроблена й використовується Міністерством фінансів України, застосовує показники системи національних рахунків (СНР), у тому числі таблиць “витрати-випуск” (міжгалузевого балансу). Основою інформаційного забезпечення прогнозних макроекономічних показників є прогноз економічного й соціального розвитку України. Для врахування особливостей формування надходжень податку залежно від змін у кон’юктурі

внутрішнього попиту використовуються дані щодо кінцевих споживчих витрат домашніх господарств, роздрібного товарообороту, реалізації послуг населенню, валового нагромадження основного капіталу, дані щодо структури валової доданої вартості, експорту товарів і послуг та імпорту товарів. У розрахунках використовується інформація Державного комітету статистики України, Міністерства економіки України, Національного банку України, Державного казначейства України, Державної податкової адміністрації України, Державної митної служби України.

Розрахунок прогнозних надходжень податку здійснюється на основі визначення розрахункової бази оподаткування податком на додану вартість та реальної ставки за формулою:

$$ПДВ_t = \frac{BO_t \cdot PC_t}{100}, \quad (2.16)$$

де t — індекс часового періоду; $ПДВ_t$ — надходження податку; BO_t — база оподаткування; PC_t — співвідношення надходжень податку та бази оподаткування (реальна ставка податку).

Реальна ставка податку відображає фактичний рівень оподаткування, що склався відносно бази оподаткування. Розрахунок реальних ставок оподаткування у звітному періоді здійснюється так:

$$PC_{t-1} = \frac{ПДВ_{t-1}}{BO_{t-1}} \cdot 100. \quad (2.17)$$

Реальна ставка податку в прогнозному періоді обчислюється за формулою:

$$PC_t = HC_t \cdot K_{K,t}, \quad (2.18)$$

де HC_t — номінальна ставка податку; $K_{K,t}$ — коефіцієнт корекції номінальної ставки.

Величина номінальної ставки оподаткування розраховується на основі нормативної ставки, визначеної законодавством, і вводиться в розрахунок залежно від характеру бази оподаткування. Якщо база оподаткування не включає нарахованого податку, то застосовується ставка, що обчислюється так:

$$HC = HC', \quad (2.19)$$

де HC' — нормативна ставка податку.

У разі коли до бази оподаткування включено суму нарахованого податку, ставка податку розраховується за формулою:

$$HC = \frac{HC'}{HC' + 100} \cdot 100. \quad (2.20)$$

Коефіцієнт корекції номінальної ставки (K_K) є співвідношенням величини реальної і номінальної ставок оподаткування та відображає вплив чинників, умовно визначених як пільги з оподаткування, які діють щодо відповідної бази оподаткування у t -му періоді. Розрахунок зазначеного коефіцієнта корекції у звітному періоді здійснюється таким чином:

$$K_{K, t-1} = \frac{PC_{t-1}}{HC_{t-1}}. \quad (2.21)$$

У прогностному періоді коефіцієнт корекції визначається формулою:

$$K_{K, t} = K_{K, t-1} \cdot K_{п, t}, \quad (2.22)$$

де $K_{п, t}$ — коефіцієнт зміни пільг.

Коефіцієнт зміни пільг ($K_{п, t}$) відображає зміни у чинному законодавстві в частині регулювання та адміністрування податку, що матимуть місце в t -му періоді. Коефіцієнт має бути більшим за одиницю, якщо очікується ефект збільшення надходжень податку, та меншим за одиницю, якщо очікується розширення обсягу пільг.

За наявності даних щодо оцінки обсягів пільг у прогностному періоді обчислення коефіцієнта зміни пільг здійснюється за формулою:

$$K_{п, t} = 1 - \frac{P_t}{BO_t \cdot \frac{HC_t}{100} \cdot Kk_{t-1}} + \frac{P_{t-1}}{BO_{t-1} \cdot \frac{HC_t}{100} \cdot Kk_{t-1}}, \quad (2.23)$$

де P_t , P_{t-1} — оцінка обсягів пільг у прогностному та передпрогностному періодах.

Загальний порядок розрахунку прогнозу надходжень податку. Методика прогнозування надходжень податку передбачає шість етапів прогностних розрахунків.

Перший етап. Визначення прогнозу надходжень податку з вироблених в Україні товарів (робіт, послуг) на основі динаміки та змін кон'юнктури внутрішнього попиту ($ПДВ_{B(n)}$):

— за кінцевими споживчими витратами домашніх господарств (спрощений метод);

— за роздрібним товарооборотом, обсягом реалізованих послуг населенню та валовим нагромадженням основного капіталу (деталізований метод).

Другий етап. Визначення прогнозу надходжень податку з вироблених в Україні товарів (робіт, послуг) на основі динаміки та змін кон'юнктури валової доданої вартості за видами економічної діяльності ($ПДВ_{B(вл)}$).

Третій етап. Визначення усередненого значення прогнозу надходжень податку з вироблених в Україні товарів (робіт, послуг), ($ПДВ_B$), виходячи з результатів розрахунків, передбачених першим та другим етапами методики:

$$ПДВ_B = \frac{ПДВ_{B(п)} + ПДВ_{B(вл)}}{2} \quad (2.24)$$

Четвертий етап. Визначення прогнозу надходжень податку із ввезених на територію України товарів ($ПДВ_i$) на основі динаміки імпорту товарів.

П'ятий етап. Визначення прогнозу бюджетного відшкодування податку грошовими коштами ($БВ$) на основі динаміки експорту товарів і послуг та динаміки промислового виробництва.

Шостий етап. Визначення сальдо надходжень податку до бюджету:

$$ДВ = ПДВ_B + ПДВ_i - БВ.$$

Методика прогнозування надходжень податку з доходів фізичних осіб, що розроблена і використовується Міністерством фінансів України, дає змогу прогнозувати надходження податку, враховуючи розмір мінімальної заробітної плати, прожиткового мінімуму на одну працездатну особу в розрахунку на місяць, зростання витрат на оплату праці (фонду оплати праці), зміну ставок оподаткування, додаткові джерела оподаткування.

Основою інформаційного забезпечення для розрахунків за Методикою є прогноз макропоказників економічного та соціального розвитку України:

- витрати на оплату праці (фонд оплати праці);
- середньомісячна заробітна плата.

Для врахування особливостей формування надходжень податку використовуються дані про:

- кількість платників податку та суми сплаченого податку за джерелами оподаткування та видами доходів;
- кількість платників, які отримали податкові соціальні пільги;

— суми застосованих податкових соціальних пільг за видами пільг, які дають право на зменшення суми загального місячного оподаткованого доходу;

— суми документально підтверджених витрат, включених до складу податкового кредиту платників податку;

— результати контрольно-перевірочної роботи з донарахування сум податку, штрафних санкцій та пені.

Розрахунок надходжень податку в прогнозованому періоді включає прогнозні надходження сум податку з доходів найманих працівників; податку з доходів фізичних осіб — суб'єктів підприємницької та незалежної професійної діяльності; податок з доходів фізичних осіб на дивіденди та роялті; фіксований податок на доходи фізичних осіб від підприємницької діяльності; надходження сум реструктуризованої заборгованості зі сплати податку; податок у вигляді виграшів або призів, отриманих унаслідок проведення конкурсів та інших розіграшів, виграшів в азартних іграх; податок з доходів військовослужбовців та осіб рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ, органів і установ виконання покарань, податкової міліції; податок з доходів нерезидентів; з доходів працівників закордонних дипломатичних установ України; податок від продажу (оренди, суборенди) рухомого та нерухомого майна; сума податку від отриманого платником у спадщину майна, коштів, майнових чи немайнових прав; податок від інших видів діяльності:

$$ПДФО_t = ПДНП + ПДФО_{\text{військ}} + ПДФО_{\text{ін}} + ПДФО_{\text{СПД}}, \quad (2.25)$$

де t — індекс часового періоду; $ПДФО_t$ — надходження податку;

$ПДНП$ — надходження податку з доходів найманих працівників;

$ПДФО_{\text{військ}}$ — податок з доходів військовослужбовців;

$ПДФО_{\text{ін}}$ — надходження податку від додаткового та інших видів доходів;

$ПДФО_{\text{СПД}}$ — надходження податку від суб'єктів підприємницької і незалежної професійної діяльності, фіксованого податку від підприємницької діяльності.

Розрахунок прогнозних надходжень податку з доходів найманих працівників здійснюється на основі визначення розрахункової бази оподаткування податку та реальної ставки податку за формулою:

$$ПДНП_t = \frac{БО_t \cdot РС_t}{100}, \quad (2.26)$$

де $БО_t$ — розрахункова база оподаткування; $РС_t$ — реальна ставка податку.

Розрахункова база оподаткування визначається на основі таких показників за формулою:

$$BO_t = BO_{\text{заг}} - \Phi OP_{\text{військ}} - \Sigma BF - \Sigma \text{пільг}, \quad (2.27)$$

де $BO_{\text{заг}}$ — витрати на оплату праці; $\Phi OP_{\text{військ}}$ — сума сум коштів, спрямованих на грошове забезпечення, грошові винагороди та інші виплати військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ у зв'язку з виконанням службових обов'язків; ΣBF — сума збору до Пенсійного фонду України та внесків до фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування; $\Sigma \text{пільг}$ — сума податкових соціальних пільг, які дають право на зменшення суми загального місячного оподатковуваного доходу. Розрахунок суми збору до Пенсійного фонду України та внесків до фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування (ΣBF) здійснюється так:

$$\Sigma BF = (BO_{\text{заг}} - \Phi OP_{\text{військ}}) \cdot \% \text{внески} + BO_{\text{заг}} \cdot \% PF \text{внески}. \quad (2.28)$$

де $\% \text{внески}$ — середній відсоток відрахувань до фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування; $\% PF \text{внески}$ — середній відсоток відрахувань до Пенсійного фонду України.

При цьому відсотки внесків до фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування враховуються в розмірах, передбачених чинним законодавством України; розрахунок середнього відсотка відрахувань до Пенсійного фонду України здійснюється на підставі даних Пенсійного фонду України за попередній рік та звітні періоди поточного року:

$$\% PF \text{внески} = \frac{\Sigma \text{утриманих внесків у розмірі 1-5 \%}}{ОДПФ}, \quad (2.29)$$

де $ОДПФ$ — сума доходу, з якого утримуються пенсійні внески.

Сума пільг залежить від кількості платників податку, які мають право на податкові соціальні пільги (далі — пільговики):

$$КП = КП_0 \cdot K, \quad (2.30)$$

де $КП$ — прогнозна кількість пільговиків; $КП_0$ — очікувана кількість пільговиків у поточному році; K — коефіцієнт зміни кількості пільговиків у прогнозованому році.

Методика прогнозування надходжень від акцизних зборів, розроблена в Міністерстві фінансів України, дає змогу прогнозувати надходження від акцизних зборів, враховуючи зміни в динаміці та структурі споживання

таких товарів, зміни поточних і перспективних обсягів їх виробництва, експорту та імпорту. У розрахунках використовується інформація Міністерства економіки України, Державного комітету статистики України, Національного банку України, Державного казначейства України, Державної податкової адміністрації України.

Загальні принципи розрахунку прогнозу акцизного збору. Розрахунок акцизного збору здійснюється окремо до зведеного, державного та місцевого бюджетів.

Акцизний збір до зведеного бюджету. Прогнозні надходження акцизного збору визначаються шляхом підсумку обсягів прогнозних надходжень до загального фонду та спеціального фонду за формулою:

$$A_t = Az\phi_t + Aс\phi_t, \quad (2.31)$$

де $Az\phi_t$, $Aс\phi_t$ — акцизний збір до загального та спеціального фондів у t -му періоді, відповідно.

Акцизний збір до загального фонду зведеного бюджету. Прогнозні надходження акцизного збору до загального фонду визначаються шляхом підсумку обсягів прогнозних надходжень акцизного збору із спирту, лікєро-горілочаної, виноробної продукції, пива, тютюнових виробів за формулою:

$$Az\phi_t = Aс_t + Alгв_t + Aв_t + An_t + Am_t, \quad (2.32)$$

де $Aс_t$ — акцизний збір із спирту у t -му періоді; $Alгв_t$ — акцизний збір з лікєро-горілочаних виробів у t -му періоді; $Aв_t$ — акцизний збір з виноробної продукції у t -му періоді; An_t — акцизний збір з пива у t -му періоді; Am_t — акцизний збір з тютюнових виробів у t -му періоді.

Акцизний збір із спирту. Для розрахунку суми акцизного збору із спирту в прогнозному періоді застосовується формула:

$$Aс_t = Rс_t \cdot Sc_t, \quad (2.33)$$

де $Rс_t$ — обсяг оподатковуваної реалізації спирту акцизним збором у t -му періоді; Sc_t — ставка акцизного збору із спирту у t -му періоді.

Розрахунок обсягу реалізації спирту, оподатковуваного акцизним збором, у прогнозному періоді здійснюється за формулою:

$$Rс_t = Vс_t - Ec_t, \quad (2.34)$$

де $Vс_t$ — виробництво спирту у t -му періоді; Ec_t — експорт спирту у t -му періоді.

Акцизний збір з лікєро-горілочаних виробів. Прогнозні надходження від акцизного збору з лікєро-горілочаних виробів визначаються підсумком

прогнозних надходжень акцизного збору за групами лікєро-горілочаних виробів залежно від вмісту спирту етилового:

$$Alg_t = Alg_t^{\text{до } 8,5\%} + Alg_t^{8,5-25\%} + Alg_t^{25-37\%} + Alg_t^{\text{горілка}}, \quad (2.35)$$

де $Alg_t^{\text{до } 8,5\%}$ — акцизний збір з лікєро-горілочаних виробів із вмістом спирту етилового до 8,5 % об'єму у t -му періоді; $Alg_t^{8,5-25\%}$ — акцизний збір з лікєро-горілочаних виробів із вмістом спирту етилового від 8,5 до 25 % об'єму у t -му періоді; $Alg_t^{25-37\%}$ — акцизний збір з лікєро-горілочаних виробів із вмістом спирту етилового від 25 до 37 % об'єму у t -му періоді; $Alg_t^{\text{горілка}}$ — акцизний збір з лікєро-горілочаних виробів із вмістом спирту етилового від 37 % і більше об'єму у t -му періоді.

Для розрахунку суми акцизного збору з лікєро-горілочаних виробів відповідної міцності у прогнозному періоді застосовується формула:

$$Alg_t^n = Rlg_t^n \cdot Mlg_t^n \cdot Slg_t^n, \quad (2.36)$$

де Rlg_t^n — обсяг оподатковуваної реалізації лікєро-горілочаних виробів відповідної міцності акцизним збором у t -му періоді; Mlg_t^n — середня міцність лікєро-горілочаних виробів по групі напоїв з відповідним вмістом спирту етилового у передпрогнозному році; Slg_t^n — ставка акцизного збору з реалізації лікєро-горілочаних виробів у t -му періоді; n — група лікєро-горілочаних виробів з відповідним вмістом спирту етилового.

Розрахунок обсягу реалізації лікєро-горілочаних виробів, оподатковуваних акцизним збором, у прогнозному періоді здійснюється за формулою:

$$Rlg_t^n = Vlg_t^n - Elg_t^n, \quad (2.37)$$

де Vlg_t^n — виробництво лікєро-горілочаних виробів відповідної міцності у t -му періоді; Elg_t^n — експорт лікєро-горілочаних виробів відповідної міцності у t -му періоді.

Середня міцність по групі напоїв з відповідним вмістом спирту етилового у t -му періоді визначається на рівні показника за останній звітний рік:

$$Mlg_t^n = Mlg_{t-2}^n. \quad (2.38)$$

У звітному періоді середня міцність по групі напоїв з відповідним вмістом спирту етилового визначається так:

$$Mlg_{t-2}^n = \frac{Alg_{t-2}^n}{Rlg_{t-2}^n \cdot Slg_{t-2}^n}. \quad (2.39)$$

Акцизний збір з виноробної продукції. Розрахунок обсягу акцизного збору з виноробної продукції у прогнозованому періоді визначається як підсумок акцизного збору за видами виноробної продукції і здійснюється за формулою:

$$A_v = B_{vн_t} + B_{к_t} + B_{і_t} + B_{г_t} + B_{в_t} + B_{ззс_t} + B_{збезс_t} + B_{вм_t} + B_{кб_t}, \quad (2.40)$$

де $B_{vн_t}$ — акцизний збір з вина виноградного натурального у t -му періоді; $B_{к_t}$ — акцизний збір з вина натурального з додаванням спирту та міцного (кріпленого) у t -му періоді; $B_{і_t}$ — акцизний збір з вина ігристого; $B_{г_t}$ — акцизний збір з вина газованого; $B_{в_t}$ — акцизний збір з вермути та інших виноградних вин; $B_{ззс_t}$ — акцизний збір з вина збродженого плодового та ягідних напоїв (сидр, перрі та ін.) з додаванням спирту; $B_{збезс_t}$ — акцизний збір з вина збродженого плодового та ягідних напоїв (сидр, перрі та ін.) без додавання спирту; $B_{вм_t}$ — акцизний збір з виноматеріалів, що реалізуються посередницьким організаціям та населенню; $B_{кб_t}$ — акцизний збір з коньяку та бренді.

Для розрахунку суми акцизного збору з видів вина, де ставка акцизного збору залежить від вмісту спирту, у прогнозованому періоді застосовується формула:

$$B_t^n = R_t^n \cdot M_t^n \cdot S_t^n, \quad (2.41)$$

де B_t^n — акцизний збір з відповідного виду вина у t -му періоді; R_t^n — обсяг оподатковуваної акцизним збором реалізації відповідного виду виноробної продукції у t -му періоді; M_t^n — середня міцність відповідного виду виноробної продукції у передпрогнозованому році; S_t^n — ставка акцизного збору з реалізації відповідного виду виноробної продукції у t -му періоді; n — види виноробної продукції.

Розрахунок обсягу реалізації відповідного виду виноробної продукції, оподатковуваної акцизним збором, у прогнозованому періоді здійснюється за формулою:

$$R_t^n = V_t^n - E_t^n, \quad (2.42)$$

де V_t^n — виробництво відповідного виду виноробної продукції у t -му періоді; E_t^n — експорт відповідного виду виноробної продукції у t -му періоді.

Для розрахунку суми акцизного збору з інших видів виноробної продукції у прогнозованому періоді застосовується формула:

$$B_t^n = R_t^n \cdot S_t^n. \quad (2.43)$$

Акцизний збір з пива. Для розрахунку суми акцизного збору з пива у прогнозованому періоді застосовується формула:

$$An_t = Rn_t \cdot Sn_t, \quad (2.44)$$

де Rn_t — обсяг оподатковуваної акцизним збором реалізації пива у t -му періоді; Sn_t — ставка акцизного збору з пива у t -му періоді.

Розрахунок обсягу реалізації пива, оподатковуваного акцизним збором, у прогнозованому періоді здійснюється за формулою:

$$Rn_t = Vn_t - En_t, \quad (2.45)$$

де Vn_t — виробництво пива у t -му періоді; En_t — експорт пива у t -му періоді.

Акцизний збір з тютюнових виробів. Для розрахунку суми акцизного збору з тютюнових виробів у прогнозованому періоді застосовується формула:

$$Am_t = Tзф_t + Тбезф_t, \quad (2.46)$$

де $Tзф_t$ — акцизний збір з тютюнових виробів з фільтром у t -му періоді; $Тбезф_t$ — акцизний збір з тютюнових виробів без фільтру у t -му періоді.

Обчислення суми акцизного збору з тютюнових виробів з фільтром у прогнозованому періоді здійснюється так:

$$Tзф_t = Tзфс_t + Tзфа_t, \quad (2.47)$$

де $Tзфс_t$ — сума акцизного збору з тютюнових виробів з фільтром за специфічними ставками у t -му періоді; $Tзфа_t$ — сума акцизного збору з тютюнових виробів з фільтром за адвалорними ставками у t -му періоді.

Розрахунок суми акцизного збору з тютюнових виробів з фільтром за специфічними ставками у прогнозованому періоді проводиться за формулою:

$$Tзфс_t = Rmзф_t \cdot Smзф_t, \quad (2.48)$$

де $Rmзф_t$ — обсяг оподатковуваної акцизним збором реалізації тютюнових виробів з фільтром у t -му періоді; $Smзф_t$ — специфічна ставка акцизного збору з тютюнових виробів з фільтром у t -му періоді.

Розрахунок обсягу оподатковуваної акцизним збором реалізації тютюнових виробів з фільтром у прогнозованому періоді здійснюється за формулою:

$$Rmзф_t = Vmзф_t - Emзф_t, \quad (2.49)$$

де $Vmзф_t$ — виробництво тютюнових виробів з фільтром у t -му періоді; $Emзф_t$ — експорт тютюнових виробів з фільтром у t -му періоді.

Для розрахунку суми акцизного збору з тютюнових виробів з фільтром за адвалорними ставками у прогнозному періоді застосовується формула:

$$Tзфа_t = Rмзф_t \cdot \frac{Zзф_t}{20} smзф_t, \quad (2.50)$$

де $Zзф_t$ — максимальна роздрібна ціна пачки (20 шт.) сигарет з фільтром без акцизного збору та ПДВ у t -му періоді; $smзф_t$ — адвалорна ставка акцизного збору з тютюнових виробів з фільтром у t -му періоді.

Сума акцизного збору з тютюнових виробів без фільтру у прогнозному періоді обчислюється таким чином:

$$Tбезф_t = Tбезфс_t + Tбезфа_t, \quad (2.51)$$

де $Tбезфс_t$ — сума акцизного збору з тютюнових виробів без фільтру за специфічними ставками у t -му періоді; $Tбезфа_t$ — сума акцизного збору з тютюнових виробів без фільтру за адвалорними ставками у t -му періоді.

Для розрахунку суми акцизного збору з тютюнових виробів без фільтру за специфічними ставками в прогнозному періоді застосовується формула:

$$Tбезфс_t = Rмбезф_t \cdot Smбезф_t, \quad (2.52)$$

де $Rмбезф_t$ — обсяг оподаткованої акцизним збором реалізації тютюнових виробів без фільтру у t -му періоді; $Smбезф_t$ — специфічна ставка акцизного збору з тютюнових виробів без фільтру у t -му періоді.

Розрахунок обсягу оподаткованої акцизним збором реалізації тютюнових виробів без фільтру у прогнозному періоді здійснюється за формулою:

$$Rмбезф_t = Vмбезф_t - Eмбезф_t, \quad (2.53)$$

де $Vмбезф_t$ — виробництво тютюнових виробів без фільтру у t -му періоді; $Eмбезф_t$ — експорт тютюнових виробів без фільтру у t -му періоді.

Для обчислення суми акцизного збору з тютюнових виробів без фільтру за адвалорними ставками у прогнозному періоді застосовується формула:

$$Tбезфа_t = Rмбезф_t \cdot \frac{Zбезф_t}{20} smбезф_t, \quad (2.54)$$

де $Zбезф_t$ — максимальна роздрібна ціна пачки (20 шт.) сигарет без фільтру без акцизного збору та ПДВ у t -му періоді; $smбезф_t$ — адвалорна ставка акцизного збору з тютюнових виробів без фільтру у t -му періоді.

Акцизний збір до спеціального фонду зведеного бюджету. Прогнозні надходження акцизного збору до спеціального фонду визначаються шляхом підсумку обсягів прогнозних надходжень акцизного збору з бензину, дизельного палива та транспортних засобів:

$$Ac\phi_t = Ab_t + Adn_t + Atp_t, \quad (2.55)$$

де Ab_t — акцизний збір з бензину в t -му періоді; Adn_t — акцизний збір з дизельного палива у t -му періоді; Atp_t — акцизний збір з транспортних засобів у t -му періоді.

Акцизний збір з бензину. Для обчислення суми акцизного збору з бензину в прогнозованому періоді застосовується формула:

$$Ab_t = Rb_t \cdot Sb_t \cdot K\epsilon\phi p_t, \quad (2.56)$$

де Rb_t — обсяг оподатковуваної акцизним збором реалізації бензину в t -му періоді; Sb_t — ставка акцизного збору з бензину в t -му періоді; $K\epsilon\phi p_t$ — курс гривні до євро у t -му періоді. Прогнозний курс береться за розрахунками Міністерства економіки України.

Обсяг реалізації бензину, оподатковуваного акцизним збором у прогнозованому періоді, встановлюється за формулою:

$$Rb_t = Vb_t - Eb_t, \quad (2.57)$$

де Vb_t — виробництво бензину у t -му періоді; Eb_t — експорт бензину у t -му періоді.

Акцизний збір з транспортних засобів. Обчислення суми акцизного збору з транспортних засобів у прогнозованому періоді здійснюється за формулою:

$$Atp_t = Rmz_t \cdot Smz_t \cdot K\epsilon\phi p_t, \quad (2.58)$$

де Rmz_t — обсяг оподатковуваної акцизним збором реалізації транспортних засобів у t -му періоді; Smz_t — ставка акцизного збору з транспортних засобів у t -му періоді; $K\epsilon\phi p_t$ — курс гривні до євро у t -му періоді. Прогнозний курс визначається Міністерством економіки України.

Розрахунок обсягу оподатковуваної акцизним збором реалізації транспортних засобів у прогнозованому періоді здійснюється за формулою:

$$Rmz_t = Vmz_t - Emz_t, \quad (2.59)$$

де Vmz_t — виробництво транспортних засобів у t -му періоді; Emz_t — експорт транспортних засобів у t -му періоді.

Альтернативний прогноз обсягу надходжень з податку на прибуток підприємств (ПП_t) в умовах чинної системи оподаткування може бути здійснено за формулою:

$$ПП_t = \frac{1}{2} \left(\frac{\sum_{t=5}^{t-1} (\beta_t \cdot \gamma_t)}{\sum_{t=5}^{t-1} \gamma_t} + \xi_t \right) ВВП_t, \quad (2.60)$$

де β_t — частка податку в ВВП у t -му періоді; γ_t — ваги кожного року, де $\gamma_t = 0,2 + \gamma_{t-1}$; ξ_t — прогноз значення β , на основі лінійної регресії $\xi_t = \alpha t + c$, побудованої на проміжку з $t - 5$ по $t - 1$; $ВВП_t$ — прогноз ВВП.

Прогноз обсягу втрат з податку на прибуток підприємств (ВТП_t) за умови набрання чинності нормами Податкового кодексу України здійснюється за формулою:

$$ВТП_t = ПП_t \left(1 - \frac{CO_t}{CO_{t-1}} \right) + (AM_t + BO_t) \cdot CO_t + ПЛ_t \cdot CO_t, \quad (2.61)$$

де CO_t — ставка податку в t -му періоді, %; AM_t — зміна обсягу амортизаційних відрахувань; BO_t — зміна бази оподаткування внаслідок наближення методології ведення бухгалтерського та податкового обліку; $ПЛ_t$ — фактори, що зменшують об'єкт оподаткування для підприємств окремих галузей у t -му періоді, %.

Податок на транспортні засоби визначається базою оподаткування:

— колісних транспортних засобів — об'ємом циліндрів двигуна в см³ та потужністю двигуна в кВт для легкових автомобілів, обладнаних електродвигуном;

— суден — за потужністю двигуна в кВт та довжиною корпусу судна в сантиметрах;

— літаків, гелікоптерів — за максимальною злітною масою.

Тому показниками, які безпосередньо визначають розмір транспортного податку, є кількість транспортних засобів та їхні технічні параметри. Окрім того, для обчислення податку на транспортні засоби потрібно визначити ставки податку та індекси споживчих цін за всі роки, що передують року, в якому податок сплачується.

Об'єктом та базою оподаткування для екологічного податку є:

— обсяги та види забруднюючих речовин, які викидаються в атмосферне повітря стаціонарними джерелами;

— обсяги та види забруднюючих речовин, які скидаються безпосередньо у водні об'єкти;

— обсяги та класи відходів, що розміщуються у спеціально відведених для цього місцях чи на об'єктах протягом звітного кварталу;

— обсяги та види палива, реалізованого податковими агентами;

— обсяги та категорія радіоактивних відходів, що утворюються внаслідок діяльності суб'єктів господарювання та/або тимчасово зберігаються їхніми виробниками понад установлений особливими умовами ліцензії строк.

Окрім цих показників, для обчислення надходжень від екологічного податку необхідно визначити ставку податку для окремого об'єкта оподаткування та проіндексувати кожного року за індексом споживчих цін.

Рентна плата за транспортування нафти і нафтопродуктів магістральними нафтопроводами та нафтопродуктоводами, транзитне транспортування трубопроводами природного газу та аміаку територією України визначається ставками оподаткування, що застосовуються для таких об'єктів оподаткування:

— для нафти та нафтопродуктів — фактичні обсяги, що транспортуються територією України у податковому (звітному) періоді;

— для природного газу та аміаку — сума добутків відстаней відповідних маршрутів їх транспортування (переміщення) на обсяги природного газу та аміаку.

Рентна плата за нафту, природний газ і газовий конденсат, що видобуваються в Україні, визначається ставкою оподаткування, коригуючим коефіцієнтом, який встановлює Міністерство фінансів України, та обсягом видобутої вуглеводневої сировини у податковому (звітному) періоді.

Базою оподаткування плати за користування надрами є вартість обсягів видобутих у податковому (звітному) періоді корисних копалин (мінеральної сировини). Також до прямих показників визначення плати за користування надрами відносять ставки плати за користування надрами, які диференційовані щодо різних видів видобутих корисних копалин, та індекси споживчих цін, які використовуються для індексації ставок.

До місцевих податків та зборів належать:

— податок з реклами;

— збір за місця для паркування транспортних засобів;

— збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності;

— туристичний збір.

Для обчислення розміру цих видів місцевих зборів згідно з Податковим кодексом України визначається база оподаткування. Ставки ж податкових зборів за цими видами податків визначаються місцевими органами влади.

Так, для визначення обсягу місцевих податків і зборів з реклами базою оподаткування є вартість наданих рекламодавцеві послуг з виробництва та/або розповсюдження (розміщення) реклами (якщо рекламні роботи виконуються власними силами рекламодавця, то базою оподаткування є вартість понесених витрат на самостійне виготовлення та/або розповсюдження (розміщення) реклами). Ставки податку встановлюються сільськими, селищними та міськими радами в певних відсоткових межах щодо бази оподаткування.

Плата за землю встановлюється за таким показником, як база оподаткування, що визначається:

- нормативною грошовою оцінкою земельних ділянок з урахуванням коефіцієнта індексації, визначеного відповідно до порядку, встановленого цим розділом;

- площею земельних ділянок, нормативну грошову оцінку яких не проведено.

Відповідно до двох видів бази оподаткування визначаються ставки податку та коригуючі коефіцієнти для окремих видів місцевості (гірська, узбережжя тощо).

Спеціальні податкові режими включають:

- спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва;

- фіксований сільськогосподарський податок;

- спеціальний режим оподаткування суб'єктів господарювання, які реалізують інвестиційні проекти на основі новітніх енергозберігаючих, екологічно прийнятних та наукомістких технологій;

- спеціальний режим оподаткування технологічних парків, їх учасників та спільних підприємств, що виконують проекти технологічних парків.

За цими податками прямими показниками є:

- виражений у гривнях дохід платника податку, скоригований відповідно до податкового законодавства;

- нормативна грошова оцінка площі сільськогосподарських угідь;

- прибуток, одержаний від реалізації інвестиційного проекту.

Спеціальні режими оподаткування передбачають різні пільги для реалізації інвестиційних проектів та технопарків. Згідно з положеннями

Податкового кодексу України визначають відповідні пільги при оподаткуванні.

Збір за користування радіочастотним ресурсом України визначається шириною смуги радіочастот, ставками збору та індексами споживчих цін.

Для аналізу та прогнозування збору за спеціальне використання води є ставки збору, індекси споживчих цін, потрібні для індексації ставок, та база оподаткування, яка визначається:

- фактичним обсягом води, який використовують водокористувачі;
- фактичним обсягом води без її вилучення з водних об'єктів (наприклад, фактичний обсяг води, що пропускається через турбіни гідроелектростанцій для вироблення електроенергії);
- фактичним обсягом води, необхідної для поповнення водних об'єктів під час розведення риби та інших живих водних ресурсів.

Збір за спеціальне використання лісових ресурсів визначається ставками збору за різними породами деревини, коефіцієнтами коригування (відповідно до розташування лісу на рівнинному рельєфі, у гірській місцевості тощо), індексами споживчих цін та базою оподаткування, яка визначається класифікацією ставок за Податковим кодексом.

Доволі часто визначити чи оцінити значення згаданих вище показників дуже складно. Наприклад, визначити базу оподаткування для податку на прибуток підприємств можна користуючись податковою звітністю за даними Державної податкової адміністрації України. Але в той же час непросто визначити базу оподаткування, наприклад, для збору за спеціальне використання лісових ресурсів. Тому метод прямого рахунку можна застосувати не для всіх видів податків.

До опосередкованих показників відносять показники динамічного часового ряду, які характеризують податок у певному часовому діапазоні, та показники, які дають змогу спрогнозувати досліджуваний податок, на певний часовий горизонт. Наприклад, для прогнозування ПДВ на наступний рік можна скористатися регресійним методом. Якщо відомі дані статистичного ряду ПДВ за певний період та дані по ВВП за цей же період, а також спрогнозовано розмір ВВП на наступний рік, то, визначивши параметри регресійної моделі, можна отримати прогноз на наступний рік.

Характер і склад опосередкованих показників для того чи іншого податку залежать від методу прогнозування, вибраного для цього податку.